

PETRE V. ȘTEFĂNUCĂ – UN ETNOGRAF ȘI FOLCLORIST MERITORIU

Rodica SOLOVEI,

dr. în istorie, conf. univ.

Institutul de Științe ale Educației, Republica Moldova

Summary

The article describes the biography of Petre V. Ștefănuță, a notorious personality of our culture. It is briefly analysed his scientific and literary activity. It is noted the fact that Petre V. Ștefănuță became an eminent researcher in the area of ethnography and folklore, conducting monographic field studies. He was also involved in the activities carried out by Romanian Social Institute in Bessarabia, he was editorial board member of Bessarabia Life magazine, publishing in it numerous materials.

The article underlines Petre V. Ștefănuță's contribution to the development of cultural life in Bessarabia during interwar period.

Keywords: *culture, traditional culture, traditions, customs, monographic studies.*

Acest articol are drept scop prezentarea sumară a traseului biografic al etnografului și folcloristului Petre V. Ștefănuță și elucidarea contribuției acestuia la dezvoltarea vieții culturale din Basarabia.

Petre V. Ștefănuță – un destin frânt

Limba este neamul, iar imaginea țării e în folclor. Pierderea limbii și a folclorului înseamnă desființarea noastră ca neam. Sunt gânduri pe care Petre V. Ștefănuță, cu siguranță, le-a purtat mereu în suflet. Remarcabilii etnologi G. Botezatu și A. Hâncu menționau, în acest context: „Și soarta folcloristicii și etnografiei din Basarabia ar fi fost cu totul alta, dacă erau conduse de acest savant atât de fecund, atât de harnic și, cel mai important, atât de onest și scrupulos ca cercetător din unghi științific”⁵⁷⁶.

Petre V. Ștefănuță s-a născut în anul 1906 la Ialoveni, într-o familie de țărani mijlocași ce își aveau obârșia din mazili. A învățat la școala primară din localitatea natală, apoi la liceul *Alexandru Donici* din Chișinău. Ulterior și-a făcut studiile la Universitatea din București, la Facultatea de Litere și Filozofie, dobândind o veritabilă formare de etnograf și folclorist. Se remarcase încă în anii studenției, când, în aprilie 1932, a susținut la Societatea studenților în filologie de la universitate comunicarea *Din graiul războiului și revoluției într-un sat din Basarabia*. Comunicarea se baza în exclusivitate pe materialele culese de Petre V. Ștefănuță în vara

⁵⁷⁶ Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare*. În două volume. Alcătuire, studiu introductiv, bibliografie, comentarii și note de Grigore Botezatu și Andrei Hâncu. Chișinău: Editura Știința, 1991, p. 6.

anului 1931, când luase parte la lucrările seminarului de monografie socială sub conducerea lui Dimitrie Gusti - fondatorul școlii sociologice românești⁵⁷⁷.

Devenind un cercetător de marcă în domeniul etnografiei și folclorului, Petre V. Ștefănuță este desemnat, în 1934, secretar al Institutului Social Român din Basarabia, iar în 1939 – directorul acestuia. Între 1939 și mai 1940 a fost concentrat în armata română, iar după demobilizare s-a prezentat în fața lui Ștefan Ciobanu, entuziasmat de dorința de a-și relua cercetările. „Cu ardoarea unui vrăjbit îmi vorbea despre planurile lui de a se coborî din nou în satele românești din Basarabia”, – menționa distinsul profesor⁵⁷⁸.

După tragicul eveniment din 28 iunie 1940, din motive familiale, Petre V. Ștefănuță decide să rămână în Basarabia. De asemenea, îl țineau pe loc studiile adunate și depozitate la Institut. A depus o cerere la Comisariatul Norodnic al Învățăământului și a fost angajat în calitate de lucrător științific la Institutul de Istorie, Economie, Limbă și Literatură de pe lângă Sovietul Comisarilor Norodnici al RSSM⁵⁷⁹. Nina Ștefănuță, soția savantului, relatează: „(...) chiar din primele zile a fost chemat la traducerea gramaticii moldovenești, el era specialist în acest domeniu și a cerut insistent păstrarea alfabetului latin și a limbii corecte românești. În această chestiune a luptat cu o înverșunare și cu un curaj fără precedent, arătând cu argumente științifice și de folclor că numai limba română este limba adevărată a locuitorilor din Basarabia”⁵⁸⁰.

Din motiv că spunea adevărul și nu se conforma regimului, la 10 octombrie 1940, a fost arestat. I-a fost intentat dosarul penal nr. 1804 (lui și încă la opt transnistreni), fiind acuzați fals în baza articolelor 54-11 și 54-13 ale Codului Penal a RSS Ucrainene⁵⁸¹. Lui Petre V. Ștefănuță i s-a incriminat faptul că (vom cita din dosar): „начиная с 1928-1929 г.г. будучи студентом, примкнул к националистическому течению и практически стал поддерживать теорию о создании „великого” румынского государства с границами от реки Тисса до реки Буг”⁵⁸².

(Traducere: *începând din anii 1928 – 1929, fiind student, a aderat la mișcarea naționalistă și, practic, susținea teoria privind crearea unui stat românesc „mare” cu hotarele de la râul Tissa până la râul Bug*).

De fapt, această acuzare nu era altceva decât o interpretare eronată a unei idei expuse de Petre V. Ștefănuță pe paginile revistei *Viața Basarabiei*: „Moldovenii de dincolo, prin strălucirea lor sufletească așa cum apar în muzică și alte manifestări culturale, sunt suflet din sufletul neamului nostru românesc și atâta timp cât limba românească răsună până la Bug, noi trebuie să-i cuprindem

⁵⁷⁷ Steaua. Cluj. An. XLII, nr. 2-3, p. 59.

⁵⁷⁸ Ibidem, p. 60.

⁵⁷⁹ V. Frunze, *Petre Ștefănuță – promotor al valorilor naționale*. În: *Limba română*, nr. 5-6, anul XXII, 2012, pp. 215-218.

⁵⁸⁰ Anuarul Arhivei de folclor. A. III, 1935.

⁵⁸¹ Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), Fond (F.) 283, inventar (inv.) 6, dosar (d.) 211, fila (f.) 1.

⁵⁸² Ibidem.

și pe ei în hotarele noastre spirituale. Fondul de idei socialiste va evolua sau va dispărea, ceea ce va rămâne însă veșnic viu va fi spiritul lor românesc care-i va aduce, mai târziu sau mai devreme la matca lor românească”⁵⁸³.

Savantul fusese acuzat pe nedrept și de faptul că (cităm din dosar): „подогревая своими статьями деятельность комитета перебежчиков, в одной статье подчеркнул что отторжение Бессарабии от Советской России, проведенное румынскими оккупантами в 1917-1918 г.г. считается вполне законным”⁵⁸⁴.

(Traducere: *stimulând prin articolele sale activitatea comitetului de dezertori, în unul din articole a evidențiat că înstrăinarea Basarabiei de Rusia Sovietică de către ocupanții români, în anii 1917-1918, este considerată pe deplin legitimă*”).

Au mai fost înaintate și alte capete de acuzare la fel de nefondate ca și cele relatate mai sus: că este agent al românismului, al imperialismului, că este produs incorigibil al culturii fasciste și, prin urmare, este periculos pentru cultura proletară, că este antisemit⁵⁸⁵.

Petre V. Ștefănuță a fost cercetat timp de 7 luni, purtat din celulă în celulă, cu „vizite” nocturne ale judecătorilor și supus unor torturi crunte.

„În prima și ultima întrevvedere ce am avut-o cu soțul meu, în zidurile închisorii Centrale, – relatează Nina Ștefănuță – n-a izbutit să-mi vorbească prea mult, deoarece am fost puși în paza a patru soldați, dar totuși, cu un curaj deosebit mi-a spus: să fii cu fruntea sus, ideile mele tu le știi care sunt! Totodată să transmiți prietenilor mei de muncă, care m-au înțeles și m-au apărat, punându-și viața lor în pericol, toate mulțumirile mele cele mai sincere de dragoste profundă”⁵⁸⁶.

Petre V. Ștefănuță a respins cu argumente și cu dârzenie acuzațiile, apărând drepturile românilor basarabeni la cultura națională. Procesul de judecată s-a desfășurat în fața Tribunalului revoluționar excepțional timp de două săptămâni, ședințele fiind secrete. În final, a fost pronunțată sentința:

Верховный Суд приговорил

1. Штефануку Петра Васильевича...

Подвергнуть высшей мере наказания – РАССТРЕЛЯТЬ

С конфискацией всего личного им принадлежащего имущества.

(Traducere: *Judecătoria Supremă l-a condamnat pe*

1. Ștefănuță Petru Vasile.....

A aplica pedeapsa capitală prin ÎMPUȘCARE

⁵⁸³ Petre V. Ștefănuță, *Cântece și literatură românească la radio Tiraspol*. În: *Viața Basarabiei*. An. VII, nr. 3. Martie, 1938, p. 118.

⁵⁸⁴ ANRM, fond 283, inv. 6, d. 211, f. 2.

⁵⁸⁵ Mai detaliat vezi: ANRM, fond 283, inv. 6, d. 211: Anexe, materiale.

⁵⁸⁶ Apud Petre Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare...* vol. I, p. 149.

Cu confiscarea întregii averi personale”).

Mai târziu, ca urmare a unei cereri de grațiere, pedeapsa cu moartea a fost comutată cu privațiune de libertate pe un termen de 10 ani⁵⁸⁷. A fost trimis într-un lagăr din regiunea Kuibîșev (astăzi Samara), unde se îmbolnăvește și moare, la 12 iulie 1942, la vârsta de doar 36 de ani.

Contribuția lui Petre V. Ștefănuță la evoluția folcloristicii și științei etnografice din Basarabia

Petre V. Ștefănuță este savantul care a pus baza explorării științifice, după un plan bine structurat, a spiritualității românilor basarabeni, inițiind cercetarea monografică a multor localități din provincie. Este promotorul școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti, axată pe cercetarea în sistem a vieții poporului sub aspect social, economic, istoric, moral, folcloric, etnografic și lingvistic.

După cum menționează distinsa folcloristă Tatiana Gălușcă, în cercetările sale Petre V. Ștefănuță „primea folclorul ca realitate în devenire, îl interesa tot - realitatea privită sub diverse unghiuri pentru a da o justă idee ființei poporului nostru, o viziune largă care să integreze provincialul în național și naționalul în universal, Petre V. Ștefănuță fiind ispitit să afle toate determinările făpturii noastre naționale și să proiecteze totul în mare durată”⁵⁸⁸.

Debutază ca cercetător cu studiul *Folclor din județul Lăpușna*, publicat în *Anuarul Arhivei de folclor*, II, 1933. Lucrarea constă din compartimentele *Obiceiuri la naștere*, *Obiceiuri la nuntă*, *Obiceiuri la moarte și înmormântare și Texte*, cuprinzând: balade, doine, satire, glume, strigături, cântece de pahar, bocete, ghicitori, jocuri de copii, povești și legende etc⁵⁸⁹. Textele folclorice le-a adunat, în fond, din satele Ialoveni, Nimoreni, Bardar, Pojorăni, Buțeni, Milești și Cigârteni din județul Lăpușna.

Cercetări folclorice pe Valea Nistrului-de-Jos – acesta este titlul celei mai reprezentative lucrări a lui Petre V. Ștefănuță. Atenția autorului este reținută de o întreagă paletă de fenomene, multe depășind sfera creației artistice. Acestea îl preocupă pe savant în toată diversitatea lor, de la folclor, obiceiuri până la cântece bătrânești, doine, povești, legende, snoave, ghicitori, superstiții și credințe. Încadrează folclorul în viața socială a satului basarabean, acordând spațiu larg prezentării ținutului și istoricului acestuia, populației, stării economice și ocupației locuitorilor, tipului uman, portului, vieții religioase și morale.

La începutul lucrării autorul remarcă următoarele: „Ceea ce ne-a determinat să cercetăm acest ținut, a fost completa lui necunoaștere și izolare de trunchiul populației românești de la Nord. Valea Nistrului-de-Jos cu cele două cetăți care ascund numeroase urme de civilizație străveche

⁵⁸⁷ ANRM, fond 283, inv.6, d.211, f.f.76;44.

⁵⁸⁸ Apud A. Bantoi, *Petre Ștefănuță – profesor etnolog*. În: *Limba română*. Nr. 11 – 12, anul XVI, 2006, p. 118.

⁵⁸⁹ Mai detaliat vezi: *Petre V. Ștefănuță, Folclor din județul Lăpușna*. În: *Petre V. Ștefănuță. Folclor și tradiții populare...* vol. I, p. 60-147.

grecească, a fost foarte mult cercetată, până acum, din punct de vedere istoric și arheologic. Cercetări folclorice lipsesc însă cu desăvârșire pentru acest ținut⁵⁹⁰.

Timp de 38 de zile Petre V. Ștefănuță a reușit să cerceteze amănunțit șapte sate așezate de-a lungul Nistrului: Copanca, Talmaza, Cioburciu, Purcari, Olănești, Crocmaz și Tudora. Mai puțin a cercetat la Chițcani, Leuntea și Palanca.

Prezintă interes statistica naționalităților din satele de pe Valea Nistrului-de-Jos, din care aflăm că din numărul total de 29.714 locuitori, 83,75% erau români⁵⁹¹.

Folcloristul menționează că în ținut s-au păstrat multe colinde, ceea ce nu se poate spune despre balade și cântece. Cel mai frecvent motiv de colind este considerat întrecerea dintre șoim și cal:

„*Voinicu Ion Drag stăpîn a nostru
Înapoi s ' o ' nturnat Nu sluși pe șoimu,
Și ' n curti ni-o ' ntrat Ci bini ț-a șide
Și ' n cot s ' o lăsat; Calari pe murgu,
Mult n ' o zăbăzit, Cu șoimu pe braț*”⁵⁹².
Șoimu ni-o sosît...

În lucrare mai sunt prezentate pe larg povestea, obiceiurile la sărbători și la nuntă, ritualurile calendaristice etc.

Studiul *Datinele de Crăciun și Anul Nou pe Valea Nistrului-de-Jos* este o completare reușită a lucrării sus-menționate. În *Introducere* autorul remarcă faptul că „în timp ce la orașe datinele sunt prețuite de către intelectuali, la sate și în deosebi în Basarabia, datinele sunt pe cale să dispară. La orașe datinele au devenit obiect de demonstrație teatrală, pe când la sate, sărbătorile de Crăciun și Anul Nou sunt posomorâte, fiindcă nu se mai aude glasul dulce al colindătorilor și strigătul bărbătesc al hăitorilor”⁵⁹³.

Pentru a reînvia datinile basarabene, cu concursul nemijlocit al lui Petre V. Ștefănuță, la 27 decembrie 1937 la Chișinău este organizată o serbare a datinilor, la care au participat două cete de colindători din satele Crocmaz și Palanca, așezate pe Valea Nistrului-de-Jos. În studiul sus-menționat, autorul prezintă o anexă cu note muzicale ale colindelor culese, precum și texte rare (colindul cu Ștefan Vodă, colindul cerbului), texte ucrainene, urătura căluțului, fotografii.

Una din localitățile cercetate de Petre V. Ștefănuță, în cadrul campaniei monografice organizate de Institutul Social Român din Basarabia, este Iurceni. După ce a realizat o muncă

⁵⁹⁰ Petre V. Ștefănuță, *Cercetări folclorice din valea Nistrului-de-Jos*. În: Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare...* vol. I.p. 149.

⁵⁹¹ Ibidem, p. 156.

⁵⁹² Ibidem, p. 226.

⁵⁹³ Petre V. Ștefănuță, *Datinele de Crăciun și Anul Nou pe Valea Nistrului-de-Jos*. În: Anuarul Arhivei de folclor, IV, 1937, p. 485.

enormă de cercetare monografică a localității, Petre V. Ștefănuță a prezentat rezultatele investigației în lucrarea *Literatura populară a satului Iurceni*. Autorul se referă, în special, la manifestările spirituale din localitate, categorisindu-le astfel:

- manifestări spirituale care solicită din partea celui care le execută un act de voință (obiceiuri, datini, tradiții);
- manifestări spirituale emotive, cuprinzând toate manifestările artistice sau colective;
- manifestări spirituale intelectuale, care conțin idei despre lume și viață, toate credințele și superstițiile, plugăriile, conocăriile, iertăciunile.

Având drept scop să prezinte formele folclorice atestate, autorul își structurează lucrarea în compartimentele: *Cântecul*, *Literatura Crăciunului și Anului Nou*, *Literatura nunții*, *Balada*. Prezintă interes faptul că la Iurceni a fost descoperit un fragment din poemul liric *Miorița*, intercalat într-un cântec:

„Nu mă bate măiculiță Fețișoara lui
Că eu dreptu ți-oi spune Spuma laptelui
Cine m ' a ' nșelat pe mine. Ochișorii lui
I – acel omușor nant, Mura câmpului.
Nant și sprîncenat, Coaptă la pământ,
Sprîncenele lui Neajunsă de vînt,
Pana corbului, Coaptă la răcoare,
Neajunsă de soare”⁵⁹⁴.

Dorind să demonstreze rolul deosebit al locașurilor sfinte la renașterea culturală a satului, Petre V. Ștefănuță prezintă cântecul *Omul în ceasul morții*, cules de la un informator, transmis acestuia de către un călugăr de la mănăstirea Hâncu. Acest cântec conține regretul după viața pământească a omului, căruia:

„Moartea mânioasă
Se pune pe-un colț de casă
Și cere sufletul din oasă”⁵⁹⁵.

Autorul regretă că la Iurceni cântecele de stea și irozii, dar și colindele sunt pe cale de dispariție. Plugăriile, în schimb, sunt răspândite pe larg. În una din ele se vorbește chiar despre haiducul Mihalcea Hâncu, acesta fiind în rolul unui moșneag care repară moara:

„A ieșit înaintea leliței (moara) moș Hîncu,
De cînd pămîntul

⁵⁹⁴ Petre V. Ștefănuță, *Literatura populară a satului Iurceni*. În: Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare...* vol. I, p. 341-342.

⁵⁹⁵ Ibidem, p. 346.

*Dintr-un bordei
Cu opinci de tei,
Cu cojocul de nouă piei,
Cu brîul de lînă,
Cu ciocanu-n mînă*⁵⁹⁶.

Fiind ferm convins că tradiția folclorică contribuie substanțial la formarea conștiinței de neam, în încheierea studiului, Petre V. Ștefănuță ne povățuiește: „Tot ce-i datină, obicei, și manifestare spirituală cu adânci rădăcini înfipite în viața sufletească a satelor trebuie să fie cultivate și îndrumate, iar sătenilor să li se inspire încrederea în propriile lor comori culturale și respect pentru personalitățile literare ale satelor”⁵⁹⁷.

Petre V. Ștefănuță a colectat circa 90 de scrisori aparținând soldatului Ștefan Micu, pe care le publică cu titlul *Scrisori din războiu*. Cercetătorul menționează că acestea „formează, poate, materialul cel mai autentic și cel mai valoros”. Prin intermediul acestor scrisori Ștefan Micu îi anunță pe părinți despre ceea ce face pe front și îi pune la curent cu unele idei revoluționare de care ia cunoștință și pe care le comentează făcând referință la satul natal⁵⁹⁸.

Printre alte materiale colectate de Petre V. Ștefănuță și publicate ulterior, menționăm lucrările *Cântecul lui Văleanu*, *Folclor basarabean*, *Povestea lui Ion Săracul*, *Colindul gospodarilor*, *Cântece de pe timpul războiului*, *Poezii populare*, *Basmul la Iurceni*, câte două variante ale basmelor *Harap Alb* și *Dănilă Prepeleac*, trei variante ale poveștii *Prostia omenească*, cinci – pentru povestea *Ivan Turbincă* și o variantă a poveștii *Capra cu trei iezi* de Ion Creangă.

Menționăm că editarea lucrărilor sus-menționate a fost precedată de o muncă titanică: autorul a colindat satele basarabene, a discutat temeinic cu foarte mulți informatori, a readus în circuit pentru contemporani, dar și pentru generațiile viitoare material folcloric de o valoare inestimabilă, prin aceasta reușind să trezească la viață cultura populară a basarabenilor.

Activitatea lui Petre V. Ștefănuță este strâns legată de Institutul Social Român (ISR) din Basarabia, inaugurat la 18 noiembrie 1934. Posedând o experiență vastă în domeniul cercetării științifice, Petre V. Ștefănuță a condus, după prof. H. Dăscălescu, secția sociologică din cadrul Institutului, fondată la 8 decembrie 1934. Principala preocupare a secției a constat în realizarea cercetărilor sociologice pe teren, acestea fiind precedate de identificarea localităților pentru cercetare, de organizarea echipelor de cercetători și urmate de generalizarea rezultatelor obținute⁵⁹⁹.

⁵⁹⁶ Ibidem, p. 348.

⁵⁹⁷ Ibidem, p. 355.

⁵⁹⁸ Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare...* vol. I, p. 6.

⁵⁹⁹ L. Chiciuc, *Organizarea și activitatea Institutului Social Român din Basarabia (1934-1940)*. Teză de doctor în istorie. Chișinău, 2019, p. 68-69.

Petre V. Ștefănuță a adus o contribuție deosebită în cadrul acestor cercetări, conducând, în mod special, campaniile monografice de la Iurceni (1935) și Nișcani (1936).

În 1935 secția sociologică a ISR a organizat un ciclu de cinci conferințe, la care s-au pus în discuție principiile monografiei sociologice. Petre V. Ștefănuță a fost organizator a două conferințe, la care a prezentat comunicările *Monografia sociologică și cunoașterea vieții satului românesc* și *Problema cadrelor și manifestărilor în sistemul sociologic al profesorului Dimitrie Gusti*⁶⁰⁰. Menționăm că în 1936, cu prilejul finalizării cercetărilor monografice la Iurceni și Nișcani, au fost desfășurate și alte conferințe publice, prin organizarea cărora s-a urmărit un scop dublu: prelucrarea materialului monografic adunat pentru a fi publicat în Buletin și familiarizarea intelectualilor din Basarabia cu realitățile sociale de la sate. În cadrul acestor conferințe Petre V. Ștefănuță a prezentat comunicările *Literatura populară la Iurceni și Bibliotecile țărănești din Nișcani*⁶⁰¹.

Petre V. Ștefănuță a publicat în Buletinul Institutului Cultural Român o serie de materiale la rubricile *Însemnări, Cronici, Recenzii*. De exemplu, savantul a prezentat relatări sumare despre cercetările monografice ale ISR din Basarabia la Iurceni și Nișcani și despre monumentele etnografice de la Iurceni. Autorul menționează că de la Iurceni și Nișcani au fost achiziționate, pentru Muzeul din Chișinău, 60 de modele de piese din ceramică, unelte pentru olărit, o moară de vânt, 100 de pachete cu plante medicinale, un ierbar cu flora din regiune, o colecție de 20 de vase din lemn, un plug din lemn ș.a. Mai multe obiecte din ceramică, o diagramă vizând viața economică din Iurceni și diverse fotografii au fost expuse, în 1935, la Expoziția Echipelor Regale Studențești din parcul Carol. Iar la Expoziția Cărții, organizată în luna mai 1937 de către Primăria municipiului Chișinău, au fost prezentate o serie de diagrame în culori despre bibliotecile țărănești de la Nișcani (material pregătit de Petre V. Ștefănuță) și o colecție de fotografii etnografice de la Iurceni și Nișcani⁶⁰². Din materialul publicat de Petre V. Ștefănuță reiese că la Iurceni au fost inaugurate un cămin cultural și o bibliotecă. Atunci când localitatea a fost vizitată de învățătorii din Nisporeni și Vărzărești, Andrei Sava și Petre V. Ștefănuță le-au relatat despre rezultatele cercetărilor monografice, aceștia rămânând impresionați de cele aflate, unii manifestându-și dorința de a realiza cercetări similare în localitățile lor⁶⁰³.

De altfel, Petre V. Ștefănuță accentua, în repetate rânduri, rolul major al învățătorilor și profesorilor în activitatea de înregistrare a materialelor etnofolclorice. Cu prilejul aniversării centenarului de la nașterea lui Ion Creangă, Petre V. Ștefănuță remarca: „Cel mai fericit omagiu care s-ar putea adresa de către învățători amintirii celor 100 de ani de la nașterea lui Ion Creangă ar fi culegerea variantelor basmelor sale, acolo unde se mai povestesc. Există un Creangă viu în satele

⁶⁰⁰ Steaua. Cluj. An. XLII, nr. 2-3, 1991, p. 59.

⁶⁰¹ Buletinul Institutului Social Român din Basarabia. Tomul I, 1937, p. 394.

⁶⁰² Cercetările monografice de la Nișcani. În: Buletinul Institutului Social Român din Basarabia. Tomul I, 1937. p. 401.

⁶⁰³ Ibidem, p. 397.

noastre moldovenești din Basarabia și pe acesta să-l descoperim dacă vrem să ne ridicăm la adevărata înțelegere a lui Ion Creangă din Humulești”⁶⁰⁴.

Petre V. Ștefănuță a fost membru al colegiului de redacție al revistei *Viața Basarabiei*, publicând pe paginile acesteia materiale de un viu interes. Pledând pentru regionalismul cultural, Petre V. Ștefănuță se referă, într-un articol, la concursurile societății *Tinerimea română*, specificând că reprezentanții Basarabiei au participat la aceste concursuri cu manifestări culturale străine regiunii. Autorul constată cu regret că „și astăzi stăpânește pe mulți ideea că în Basarabia în cursul celor 106 ani de stăpânire rusească s-au înstrăinat aproape cu desăvârșire cântecul, jocul și portul românesc. Cercetările ISR din Basarabia au descoperit însă bogate zăcăminte folclorice, poate mai bogate decât se păstrează astăzi în celelalte ținuturi”⁶⁰⁵.

În articolul *Între analfabetism și cultură*, Petre V. Ștefănuță prezintă unele date statistice despre nivelul științei de carte la Iurceni și Nișcani. Dacă la Iurceni erau 17,9% de știutori de carte și 82,1% de analfabeți, atunci la Nișcani, sat cu gospodari mai înstăriți și cu o tradiție cărțurărească mai veche, tabloul se prezenta astfel: știutori de carte – 62,9% și analfabeți – 37,1%. Autorul menționează că nu trebuie de concluzionat că satul Nișcani se află la un nivel cultural mai înalt decât Iurceni, or Iurcenii au cultura lor proprie, transmisă din generație în generație, pe cale orală, aceasta conținându-se într-o mare bogăție de obiceiuri, datini și credințe, povești, cântece păstrate și transmise mai mult decât la Nișcani. Prin urmare, între satele Iurceni și Nișcani nu se poate pune problema diferenței de culturi: într-un sat există cultură populară și într-altul cultură cărțurărească.

Petre V. Ștefănuță a mai publicat pe paginile revistei *Viața Basarabiei* consemnări despre scriitori, poeți (A. David, B.P. Hașdeu, I. Creangă, A. Odobescu), recenzii ale unor studii semnate de D. Șandru, G.T. Niculescu-Varone și ale publicațiilor *Anuarul Arhivei de Folclor și Sociologia românească* etc.⁶⁰⁶.

În concluzie, considerăm că Petre V. Ștefănuță a fost un apărător și promotor fidel al valorilor naționale. A fost o personalitate cu o largă deschidere asupra fenomenului popular, reușind să imprime în culegerile de folclor procesul de gândire al omului din vechiul sat basarabean.

Este îmbucurător faptul că astăzi cercetările savantului Petre V. Ștefănuță au fost, în linii mari, reînțoarse fondului științei și culturii naționale, dar, totodată este regretabil că reputatul etnolog și folclorist „nu a avut la dispoziție timpul necesar pentru a descifra sensurile până la capăt și pentru a da contur unor considerații teoretice mai ample pe baza materialului concret, pe care l-a colectat cu multă pasiune și pricepere. Observațiile sale însă deosebit de elocvente și dorința de a trezi interesul pentru comoara creației orale, de a-l ridica pe omul de rând la înțelegerea sensurilor

⁶⁰⁴ Apud A. Bantouș. *Petre Ștefănuță – profesor etnolog*. În: *Limba română*. Nr. 11 – 12, anul XVI, 2006, p. 118-119.

⁶⁰⁵ *Viața Basarabiei*. An. VII, nr. 3, martie, 1938, p. 73.

⁶⁰⁶ *Steaua*. Cluj. An.XLII, nr. 2-3, 1991, p. 60.

pe care le implică valorile folclorului sunt o dovadă clară a ceea ce ar fi putut realiza dacă rămânea în viață”⁶⁰⁷.

Fiecare popor își făurește propria civilizație, bazându-se, în primul rând, pe fondul cultural al trecutului. În acest sens, moștenirea științifică și literară pe care ne-a lăsat-o Petre V. Ștefănuță reprezintă un mijloc sigur de afirmare a demnității și conștiinței de neam.

⁶⁰⁷ A. Bantoiș, *Petre Ștefănuță – profesor etnolog*. În: *Limba română*. Nr. 11-12, anul XVI, 2006, p. 117.